

گزارش «ایران» از مشکلات زنان سرپرست خانوار در روزهای سخت کرونایی

کرونا ما را به بیکاری مبتلا کرد

◀ مریم جهان پناه خبرنگار

این روزها شیوع دوباره بیماری کرونا علاوه بر پیامدها و تبعات روانی و اجتماعی مشکلات اقتصادی زیادی را هم به مردم تحمیل کرده است و افراد زیادی هم با ابتلا به این ویروس مشکلات عدیده‌ای را در زندگی و کسب و کار خود تجربه کرده اند. حالا فرقی نمی‌کند جوان باشند یا سالمند یا زن سرپرست خانوار. متأسفانه این ویروس خطرناک و تهاجمی هیچ‌کس را آسوده نگذاشته است. تا جایی که سفره زنان سرپرست خانوار را هم نشانه رفته و با تحمیل شرایط سخت اقتصادی و محدودیت‌های اجتماعی زندگی و کسب و کار آنان را کساد کرده است. آطور که معصومه ابتکار، معاون رئیس جمهوری در امور زنان و خانواده هم بارها در صحبت‌هایش به آن اشاره کرده حدود سه‌ونیم تا چهار میلیون زن سرپرست خانوار در جامعه وجود دارد. اما حالا برخی از این زنان به دلیل شیوع کرونا و تعطیلی کسب و کار بیکار شده‌اند و بدون هیچ گونه درآمدی مجبورند هزینه‌های سنگین زندگی خود و خانواده را تأمین کنند.

فریبا زن سرپرست خانوار می‌گوید: با شیوع بیماری کرونا کارم را از دست دادم و حالا بیکاری مشکلات من را چندین برابر کرده است. او می‌افزاید: دو سال پیش بود که همسرم به خاطر بیماری اعصاب و روان فوت کرد و حالا من مانده‌ام و دو فرزند پسر یکی ۲۱ ساله و دیگری ۱۶ ساله.

فریبا که در گذشته به‌عنوان دستیار پزشک طب سنتی کار می‌کرد به ماجرای بیماری کرونا اشاره و خاطرنشان می‌کند: درست از ۱۵ اسفند زمانی که ویروس کرونا شیوع پیدا کرد کارم را از دست دادم. کاری که حداقل برایم ماهانه یک میلیون و ۵۰۰ هزار تومان آورده داشت اما حالا مجبورم به‌همراه پسر کوچکم سه روز در هفته کار نظافت پله‌های ساختمان را انجام دهم که درآمد چندانی ندارد چون به‌دلیل کرونا حتی اجازه کار در داخل خانه را هم نمی‌دهند.

وی که ماهانه ۹۰۰ هزار تومان اجاره خانه می‌دهد، می‌گوید: با این مبلغ دیگر چیزی برای هزینه‌های دیگر زندگی نمی‌ماند. نه بخاری دارم، نه لباسشویی و نه حتی امکانات اولیه زندگی.

این زن سرپرست خانوار ادامه می‌دهد: اگر کمک مؤسسات خیریه نبود حتی برای هزینه‌های عادی زندگی مثل نان و حبوبات و غیره با مشکل روبه‌رو می‌شدم ولی خوشبختانه بسته‌های حمایتی مؤسسات خیریه تا حدودی کمک حالم هستند و به سختی توانستم تا حالا دوام بیاورم.

فریبا ادامه می‌دهد: پسر بزرگم قبلاً مدرس زبان انگلیسی بود که با شیوع بیماری کرونا آموزشگاه‌ها تعطیل شدند و او هم بیکار شد. پسر کوچکم هم که دانش آموز است حتی که گوشی ندارد که بتواند به‌صورت آنلاین درس بخواند.

این زن ۴۲ ساله در پاسخ به اینکه چرا تاکنون تحت پوشش نهادهای حمایتی قرار نگرفته است، می‌گوید: زمانی که همسرم زنده بود تحت پوشش بهزیستی بودیم و ۱۳ هزار تومان یارانه می‌گرفتم اما دو ماه بعد از فوت همسرم پرونده ما در بهزیستی بسته شد چون کار می‌کردم. حتی به کمیته اسداد مراجعه کردم ولی چون سن بالایی نداشتم و افراد زیادی

اشاره می‌کند و می‌گوید: در شرایط کرونا این وام را از طرف دولت علاوه بر یارانه‌ای که ماهانه واریز می‌شود دریافت کردم که کمی کمک حالم شد.

این زن ۴۷ ساله به دختر ۸ ساله خود اشاره می‌کند و ادامه می‌دهد: بخشی از درآمد صرف کرایه خانه‌ام که ماهانه ۸۰۰ هزار تومان است می‌شود.

وی بیان می‌کند: اعتیاد پسرم باعث شده تا نتوانم سر کار بروم از طرفی به او نیز کار نمی‌دهند چون اعتیاد دارد و این امر باعث شده تا از عهده مخارج زندگی خانواده سه نفری برنایم.

فاطمه می‌خواهد که به‌هر طریقی شده کاری برای خود دست و پا کند تا شاید بخشی از مشکلات زندگی حل شود.

■ ۱۳ سال است که همسرم زندانی است

فرانک زن دیگری است که مشکلاتش با رفتن همسرش به زندان آغاز شد. ۱۳ سال است که همسرش زندانی است و حالا او به‌عنوان زن سرپرست خانوار مدیریت خانه و دختر ۱۷ ساله‌اش را برعهده دارد. اگر چه خودش می‌گوید که دوری همسر و سختی کار او را مجبور کرده که در صدد طلاق باشد و رسماً بشود زن سرپرست خانوار.

وی که بدیلم خیاطی دارد، می‌افزاید: از طریق بهزیستی در کارگاه خیاطی به‌صورت روزمزد مشغول کار بودم اما بیماری کرونا باعث تعطیلی کارگاه شد و بیکار شدم.

فرانک ادامه می‌دهد: درآمد تنها همان یارانه دولت و مستمری است که از بهزیستی می‌گیرم. با اینکه با پدر و مادرم زندگی می‌کنم ولی این مبلغ اصلاً جواب‌گوی مخارج سنگین زندگی نیست.

این زن سرپرست خانوار که ۳۷ سال سن دارد، بیان می‌کند: به‌خاطر هزینه زندگی درخواست وام اشتغال به مبلغ ۵۰ میلیون تومان کردم ولی هنوز موفق نشده‌ام آن را بگیرم.

وی به مشکلات تحصیلی دخترش اشاره می‌کند و می‌گوید: دخترم برای تحصیل نیاز به گوشی تلفن همراه دارد ولی پولی برایم نمی‌ماند تا برایش تهیه کنم به‌همین دلیل مجبور می‌شود تا از گوشی مادرم استفاده کند که همیشه به‌یمن شان بر سر این موضوع بحث و جدل رخ می‌دهد.

■ همسرم به‌خاطر اعتیاد خانه را ترک کرد

فرزانه زن ۴۲ ساله‌ای است که ۸ سالی می‌شود همسرش به‌خاطر اعتیاد خانه را ترک کرده و حالا او مانده و دو پسر ۱۹ و ۲۴ ساله بیکارش.

آطور که خودش می‌گوید: در گذشته در یک تولیدی کار می‌کرده اما زانو درد آمانش را برید و مجبور شد تا کارش را رها کند.

وی می‌افزاید: هر روز روزنامه‌ها را ورق می‌زنم تا شاید کاری برای خودم دست و پا

«

درست از ۱۵ اسفند زمانی که ویروس کرونا شیوع پیدا کرد کارم را از دست دادم. کاری که حداقل برایم ماهانه یک میلیون و ۵۰۰ هزار تومان آورده داشت اما حالا مجبورم به‌همراه پسر کوچکم سه روز در هفته کار نظافت پله‌های ساختمان را انجام دهم که در آمد چندانی ندارد چون به دلیل کرونا حتی اجازه کار در داخل خانه را هم نمی‌دهند. پسر بزرگم قبلاً مدرس زبان انگلیسی بود که با شیوع بیماری کرونا آموزشگاه‌ها تعطیل شدند و او هم بیکار شد. پسر کوچکم هم که دانش آموز است حتی یک گوشی ندارد که بتواند به‌صورت آنلاین درس بخواند

شیر و فرآورده‌های ضد عفونی سوق دهند که خوشبختانه با استقبال خوبی هم روبه‌رو بود. حتی برای حمایت از زنان سرپرست خانوار بویژه زنانی که شغل خود را از دست دادند، اقدامات ویژه‌ای پیش‌بینی کردیم. با تقاضای ما از معاون رئیس جمهوری آقای جهانگیری حمایت ویژه‌ای از این اقشار صورت گرفت؛ ضمن اینکه وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی هم در این حوزه اقدامات درخوری انجام دادند به‌گونه‌ای که یک میلیون تومان وام زنان سرپرست خانوار به دو میلیون تومان افزایش پیدا کرد. همچنین زنان سرپرست خانواری که در سال گذشته موفق به دریافت بسته معیشتی خود نشده بودند در سال ۹۹ از این حمایت بهره‌مند شدند.»

■ کرونا تهدیدی جدی برای مشاغل زنان سرپرست خانوار

این در حالی است که حبیب‌الله مسعودی فرید، معاون امور اجتماعی سازمان بهزیستی کشور معتقد است که بروز بحران‌های اقتصادی - اجتماعی (از قبیل همه‌گیری بیماری کرونا) بر همه اقشار جامعه تأثیرات اجتماعی - اقتصادی و ... نامطلوبی بر جای می‌گذارد. وی به «ایران» می‌گوید: «از این رو اقشار نیازمند و آسیب پذیر از جمله زنان سرپرست خانوار و اعضای خانواده آنها به دلیل فقر اقتصادی و عوامل مبتلا به آن، بیش از سایرین در معرض مشکل و انواع آسیب‌های ناشی از بیماری قرار دارند.»

وی با بیان اینکه یکی از مشکلات اصلی زنان سرپرست خانوار، مشکلات اقتصادی و معیشتی است، تصریح می‌کند: با توجه به اینکه بیشتر این زنان در بهترین حالت در اشتغال‌های کوچک و زود بازده مشغول به‌کار هستند از این رو بحران‌های اجتماعی - اقتصادی از قبیل کرونا می‌تواند تهدیدی جدی برای این مشاغل باشد.

مورد توجه قرار گرفت. در همین راستا، برای دوری کارگاه‌هایی که عمدتاً زنان سرپرست خانوار در آن فعالیت دارند از تعطیلی، زنان سرپرست خانوار را برای تولید محصولات بهداشتی و مورد نیاز برای مقابله با کرونا حمایت و تشویق کردیم؛ تولیداتی که می‌تواند به بهبود شرایط بهداشتی، اشتغال و دوری از تعطیلی کارگاه‌ها کمک کند.

ابتکار با ابراز خوشحالی از اینکه برای به‌وجود آوردن فرصت‌های جدید اشتغال، فعالان و تشک‌ها با به میدان گذاشتند و فعالیت‌هایی را شروع کردند خاطرنشان می‌سازد: ما از همان ابتدای اسفند ماه سال گذشته طرح‌ها و پروژه‌هایی را که امکان تغییر به سمت ارائه خدمات بهداشتی و خدمات کرونا وجود داشت تحت بررسی قرار دادیم؛ بر همین اساس طرح‌های مشترکی با وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و وزارت بهداشت، رفاه توان‌افزایی اقتصادی و کارآفرینی زنان انجام دادیم که با هماهنگی استان‌ها مقرر شد زنان سرپرست خانوار ذیل این طرح‌ها، فعالیت خود را به‌سمت تولید ماسک، گان،

کنم اما تا کنون کاری که بتوانم با توجه به وضعیت جسمانیم انجام دهم، پیدا نکردم و همچنان بیکار مانده‌ام.

به‌گفته این زن سرپرست خانوار، پسر بزرگش قبل از اینکه کرونا پیدایش شود در تولیدی کار می‌کرد اما کرونا که آمد تعطیلی کارگاه او را هم بیکار کرد.

فرزانه که مستاجر است و ماهانه ۸۰۰ هزار تومان اجاره خانه می‌دهد اینگونه ادامه می‌دهد: یارانه دولت و مستمری بهزیستی اصلاً جواب‌گوی نیاز من و فرزندانم نیست و همچنان با نداری می‌سازم.

■ طرح‌های سه جانبه برای توان‌افزایی اقتصادی و کارآفرینی زنان

این در حالی است که معصومه ابتکار، معاون رئیس‌جمهوری در امور زنان و خانواده هم پیش‌تر از شتاب اجرای طرح‌های ارتقای توانمندی زنان سرپرست خانوار با شیوع کرونا خبر داده و می‌گوید: «با شیوع ویروس و بحران‌های اقتصادی پساکرونا، طرح‌های موجود معاونت برای ارتقای توانمندی اقتصادی زنان سرپرست خانوار

که این ترس، استرس و نگرانی دائمی و ابهام نسبت به وضعیت بیماری در آینده ناشی از عدم قطعیت، خسته کننده بوده و افراد را فرسوده می‌نماید. نباید بگذاریم که این حالت فرسایشی ادامه یابد که مداخله متخصصین علم مدیریت، برنامه‌ریزی، عدم قطعیت و ریسک، روانشناسان، روانپزشکان، متخصصین همه‌گیری شناسی، جامعه شناسان و متخصصین علوم اجتماعی را می‌طلبد تا تدبیری در این خصوص بیندیشند.

■ مدیریت جامع اطلاعات و کنترل مؤثر انکار و باورهای غلط

ایجاد وحدت رویه اطلاع‌رسانی با توجه به داده‌ها و اطلاعات گردآوری شده به‌طور روزانه در قالب بانک اطلاعات منسجم و یکپارچه و تحلیل لحظه به لحظه و تأیید اخبار به هر دلیل ممکن که جهش یا سایر موارد باشد بموقع، به منظور ایجاد ثبات اطلاع‌رسانی و جلوگیری از تشویش و تفرق اذهان در

روزمه نبودن و خارج از عادت (هوشمندانه و هوشیارانه) عمل کردن برای مدتی طولانی سخت می‌باشد لذا در آینده شاهد آن خواهیم بود که برخی افراد کم کم آن حالت هوشیارانه عمل کردن را از دست بدهند و این ممکن است با بیک دوم و سوم و در آینده با گسترش بیماری ناشی از ویروس کرونا هم‌زمان باشد که در این صورت خطرناک خواهد بود. پس در این خصوص می‌بایستی راه حل و تدبیری اندیشید تا ضمن هم‌زیستی مسالمت‌آمیز به شیوه‌ای عمل نمود که فعالیت‌ها استمرار منطقی و روال عادی داشته باشد.

■ ترس از آینده و تغییر دائمی علایم بیماری

به هر دلیلی که باشد اینکه ویروس کرونا ساخته دست بشر و آزمایشگاهی بوده و یا اینکه ویروسی طبیعی است و اینکه این ویروس هنوز ناشناخته بوده و علایم آن به هر دلیل ممکن که جهش یا سایر موارد باشد دانما در حال تغییر می‌باشد ترس و ابهامی را برای افراد جامعه ایجاد می‌نماید

منفی بودن این نقطه تغییر و تحول حاصل از شرایط اضطراری، به چارچوب ذهنی (Mind set) برنامه ریزان و مدیران شرایط اضطراری بستگی کامل داشته و به این مطلب ارتباط دارد که استراتژیست‌ها به چه میزان از این فرصت برای تحول مثبت بهره گرفته باشند.

■ سختی شکست عادت و نارو زمرگی

درخصوص همه‌گیری جدید، که باعث شکسته شدن عادات معمول و رعایت مداوم و مستمر نکات ایمنی و پیشگیرانه به صورت هوشمندانه و با دقت زیاد در راستای حفظ سلامت گردیده است که در جمله آن می‌توان به استفاده دائمی از ماسک، شستن مداوم دست‌ها، ضدعفونی کردن مداوم کلیه وسایل شخصی، رعایت فاصله‌گذاری اجتماعی یا فیزیکی، فاصله‌گذاری هوشمند، کاهش روابط انسانی و نمونه‌های مشابه اشاره نمود به دلیل اینکه برای مدتی طولانی ادامه یافته است می‌توان گفت که شاید طاقت فرسا و خسته کننده هم باشد. به دلیل اینکه

رمزگشایی از آینده کرونا

تدابیر لازم و تعیین وضعیت لازم است. این وضعیت تا تعیین تکلیف همه‌گیری ادامه خواهد داشت. اما بعد از آن COVID۱۹ نیز مانند سایر بیماری‌ها مثلاً آنفلوانزا دیگر اعلام روزانه نمی‌شود هر چند که ممکن است تعداد آسیب‌دیدگان ناشی از آنها حتی بیشتر از همه‌گیری بیماری فعلی باشد. تلقی و تصور نادرست و ایجاد توقع نابجا جمله معروفی وجود دارد که می‌گوید: «کشتی‌ها در بنادر در امنیت کامل می‌باشند، اما این آن چیزی نیست که برای آن ساخته شده‌اند» که اشاره به آن دارد که زندگی همواره با ریسک همراه است. تلقی و تصور نادرست «از بین رفتن بیماری»، «توقعی نابجا در فرد ایجاد می‌نماید که شاید مبتنی بر اطلاعات ناکافی بوده و فرد را در حالت تعلیق نگه می‌دارد! این توقع صحیحی نیست که با خود بیندیشیم که خوب این بیماری چه زمانی ریشه کن خواهد شد! چراکه این توقع انتظاری در پی خواهد داشت

در حال حاضر در وضعیت فعلی چه ویژگی‌هایی باعث گردیده است با حساسیت نسبت به همه‌گیری COVID۱۹ بیشتر شود؟ و چرا برخی به این همه‌گیری آنگونه‌ای که در ابتدا واکنش نشان می‌دادند، عکس‌العمل نشان نمی‌دهند؟ پاسخ به این سؤال‌ها و بسیاری دیگر از این دسته سؤال‌ها می‌تواند تا حدود زیادی رویکرد نسبت به آینده را مشخص نموده و رمزگشایی نماید. برخی از این ویژگی‌ها که این مخاطره به فعلیت رسیده، یعنی COVID۱۹ را از سایر مخاطرات مشابه آن متمایز می‌نماید به شرح زیر است:

■ ایجاد حساسیت ناشی از اعلام آمار به روز (روزانه) اعلام آمار روزانه هر چند ممکن است در مردم حساسیت ایجاد نماید اما برای اتخاذ

بیژن یاور استاد دانشگاه و صاحب‌نظر در حوزه مدیریت بحران، ریسک و پدافند غیرعامل

یادداشت